

Aan
De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
14 april 2005

Ons kenmerk
MLB/LB/2005/16.825

Onderwerp
BPH

Hierbij informeer ik U over de overeenstemming die ik op 29 maart jl. heb bereikt met de heer J.R. Ritman over de aankoop van de kerncollectie van de Bibliotheca Philosophica Hermetica door de Staat der Nederlanden. De aankoop betreft 25 Middeleeuwse getijdenboeken, 359 handschriften van na het jaar 1500, 44 incunabelen en 3961 oude drukken tot het jaar 1800 (in totaal 4389 werken). Voor deze aankoop is € 18,75 mln betaald. De dekking van dit bedrag is als volgt. Aan het aankoopfonds Wbc, dat speciaal voor dit doel is opgericht doch relatief beperkte middelen heeft, is € 5 mln. onttrokken. In het kabinet is besloten dat er daarnaast € 9.4 mln. uit de algemene middelen beschikbaar zal worden gesteld. Het ontbrekende deel, groot € 4.4 mln., is gedekt uit de zgn. eindejaarsmarge van het departement. Voor de goede orde benadruk ik dat de middelen niet zijn onttrokken aan de cultuurbegroting.

Achtergrond

De heer J.R. Ritman is de oprichter van een unieke en wereldvermaarde private bibliotheekcollectie op het gebied van de christelijk-hermetische filosofie, de Bibliotheca Philosophica Hermetica (BPH). De collectie omvat ruim 20.000 werken, waaronder talrijke Middeleeuwse handschriften, incunabelen, oude drukken en een uitgebreide wetenschappelijke referentiecollectie. In 1994 heeft de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer A. Nuis, deze collectie geplaatst op de lijst van beschermde voorwerpen en verzamelingen behorende bij de Wet tot Behoud van Cultuurbezit (Wbc).

In 1997 heeft staatssecretaris A. Nuis het belang van de Staat der Nederlanden bij de instandhouding van de BPH bevestigd door schriftelijk zijn voornemen aan de heer J.R. Ritman kenbaar te maken om onder bepaalde voorwaarden een bedrag beschikbaar te willen stellen voor de aankoop van de gehele BPH. In dezelfde lijn heeft staatssecretaris dr. F. van der Ploeg in 1999 de heer J.R. Ritman bericht. Beide pogingen zijn toen om financiële redenen niet gelukt, mede door de omvang van de collectie en de daarmee samenhangende waarde.

MLB/LB/2005/16.825

Op 24 oktober 2003 heb ik aan de Raad voor cultuur verzocht of het mogelijk is binnen het totaal van de BPH een kerncollectie aan te wijzen waartoe de bescherming van de Wbc, en de verplichtingen die dit voor de Staat meebrengt, zich zou kunnen beperken. In reactie heeft de Raad mij bij schrijven van

4 februari 2004 (kenmerk: wbc-2003.6568/3) geadviseerd dat "als de kernverzameling van de BPH kan worden aangemerkt de bronnen in de deelcollecties Hermetica, Alchemie, Mystiek en Rozenkruizers, die bestaan uit handschriften en oude gedrukte boeken tot ca. 1750. De bescherming van de Wbc kan zich tot deze categorieën beperken. Het thema van de BPH is daarin samengevat en het unieke karakter van de BPH als geheel wordt daarmee voldoende gewaarborgd."

Aansluitend heeft de heer Ritman op 29 april 2004 aan mij het voorstel gedaan dat de Staat der Nederlanden het door de Raad gedefinieerde kerndeel van de BPH verworft, met daaraan verbonden de afspraak dat ook de rest van de collectie, dus het deel dat in eigendom van de heer Ritman blijft, daarmee in samenhang beschikbaar en toegankelijk blijft voor publiek en wetenschap.

Eind 2004 heb ik een principe-overeenkomst bereikt met de Minister van Financiën over de beschikbaarstelling van een eenmalig bedrag, om de door de Raad benoemde kerncollectie te verwerven voor de Staat der Nederlanden, zulks ter bevestiging en consolidering van het belang van de BPH voor het Nederlands cultuurbezit en de wetenschapsbeoefening.

Bij aanvullend advies van 24 maart jl. (kenmerk: wbc-2005.01298/3) heeft de Raad voor cultuur een specificatie gegeven van de werken die naar het oordeel van de Raad tot die kerncollectie zouden dienen te behoren. Deze lijst is vervolgens de basis geweest voor de overeenstemming die ik op 29 maart jl. heb bereikt met de heer J.R. Ritman over de aankoop door de Staat der Nederlanden van de gehele kerncollectie zoals benoemd door de Raad. Het nieuw verworven Rijksbezit is in bruikleen gegeven aan de Stichting BPH, waarin ook de heer J.R. Ritman zijn private aandeel in de bibliotheek duurzaam heeft ondergebracht. Op deze wijze zullen de twee eigendomsdelen in samenhang beschikbaar blijven voor het publiek en de wetenschapsbeoefening.

Ik acht het verder van belang te vermelden dat de heer J.R. Ritman notarieel zijn voornemen heeft vastgelegd om in de toekomst andere delen van de collectie over te dragen naar de Staat langs de lijn van, en voor zover mogelijk binnen, de kaders van de successiefaciliteit ter bevordering van het behoud van cultuurgoederen in Nederland. In het meerjarenbeleidsplan van de Stichting BPH is het doel omschreven om het onderzoeksinstituut dat rond de collectie is opgebouwd in de komende jaren verder te ontwikkelen door intensivering van de bestaande allianties met onder meer de Koninklijke Bibliotheek, de Koninklijke Akademie van Wetenschappen en de universitaire wereld in binnen- en buitenland.

MLB/LB/2005/16.825

De Raad voor cultuur heeft mij in zijn advies van 24 maart 2005 medegedeeld van oordeel te zijn dat met de aankoop door het Rijk van de kernverzameling zoals geformuleerd door de Raad, het behoud van dit Nederlands cultuurbezit is gewaarborgd. In verband daarmee acht de Raad verdere bescherming van de BPH in het kader van de Wbc niet meer noodzakelijk. Het ligt in mijn bedoeling dit advies te volgen en de aanwijzing van de BPH als beschermde verzameling in de zin van de Wbc te beëindigen.

In het vertrouwen u hiermee toereikend te hebben geïnformeerd,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)